

Czikora Bernadett építőmérnök hallgató, BME:
Családi házzá alakított, egykori római katolikus plébánia
épületének műszaki és anyagvizsgálata
(1998. november)

Az egykori plébánia történeti leírása

Az egykori római katolikus plébánia épülete a község legmagasabb pontján helyezkedik el. A község római katolikus temploma a XIV. században épült és a török hódoltság alatt sem pusztult el. A templom mellett jelenleg a plébánia épülete áll. A plébániaház építésekor a föld alá temetett folyosókat és falsorokat fedeztek fel. A téglafolyosók a falu egy részét behálózzák. Egyes feltételezések szerint egy huszita vár kápolnája és ferencesrendi kolostor állhatott a mai plébánia és templom helyén. Ennek romjai ma is láthatók.

A templomot az eredeti helyén 1725-ben újjá építették ill. 1775-ben megnagyobbították. Feltételezések szerint a parókia a mai formájában, e két időpont között épült fel. Az épület 1989-ig a helyi plébános lakhelyéül szolgált.

A lakó- és gazdasági épületekből álló együttest az önkormányzat 1989-ben megvásárolta és mint öregek napközi otthonát kívánta hasznosítani. 1990-ben építészeti felmérés készült mindkét épületrészről. A felmérés nyomán az Országos Műemléki Felügyelőség „műemlék jellegű” védettségi kategóriába sorolta ezt a barokk kor óta folyamatosan bővített és átalakított plébánia épületet. Az átalakítási terv 1990-ben elkészült, azonban a terv megvalósítására nem került sor.

Az épület több évig gazda, és gondozás nélkül állt, és éjszakai menedékhellyé vált. Ennek következtében a mozdítható fa épületelemek - köztük a jellegzetesen helyi érdekességnek mondható kerek kút - tűzre került. Időközben egyre fontosabbá vált az épület állagmegóvási munkájának - főleg a csapadékvíz elvezetése - elkezdése. Ez azonban elmaradt. Az önkormányzat végül is eljutott eredeti tervéhez, és felújítás ellenében bérbe adta az épületet. Az épület bérlője a Műemléki Hivatal megkötéseivel, a jelenlegi állapotára hozatta az épületet. Most az épület lakófunkciót tölt be.

Az épület műszaki leírása és állapotfelvétele

Az épület egy része, a délnyugati rész barokk korban épült boltozatos helyiségekkel, tornác nélkül. Az épület észak-keleti része későbbi hozzáépítés, amire az alkalmazott síkmennyezet is utal.

Az épület alapja a pincelejáró melletti falazat szemrevételezésből megállapíthatóan vegyes kő és téglafalazat. Az épület főfalait megvizsgálva megállapítható, hogy az alapozás funkcióját maradéktalanul betölti, süllyedések, repedések nem tapasztalhatók.

Az épület falazatai mindenütt tömör égetett agyagtéglából készültek, igen nagy szerkezeti méretekkel. A külső főfalak vastagsága 70 cm, a belső főfalak vastagsága 50 cm. A nagy falvastagságok teszik lehetővé a téglaboltozatok állékonyságát. A falazatot közvetlenül megvizsgálni nem tudtam, mert az épület nemrégiben teljes felújításon esett át, azonban a felújítás során kibontott falrészek megmaradt téglanyagát megvizsgálva megállapítottam, hogy a téglák anyaga kellő hőmérsékleten kiégetett, jó minőségű tömör égetett agyag. Erre utal tégladarabok megütésekor adott „csengő” hang.

A téglasorok közötti habarcsot a tetőtérben sikerült megvizsgálnom, ahol a falazat a boltív bekötési pontján túlnyúlik. Megállapítottam, hogy a habarcs anyaga szilárd, nem mállik. Ezt láttam a kibontott tégladarabokra kötött habarcsdarabok esetén is. A falazaton szerkezeti repedés sehol nem látható, ez a falak jó állapotára utal. A falak mindkét oldalról vakoltak, a vakolat a felület jelentős részén a felújításkor készült.

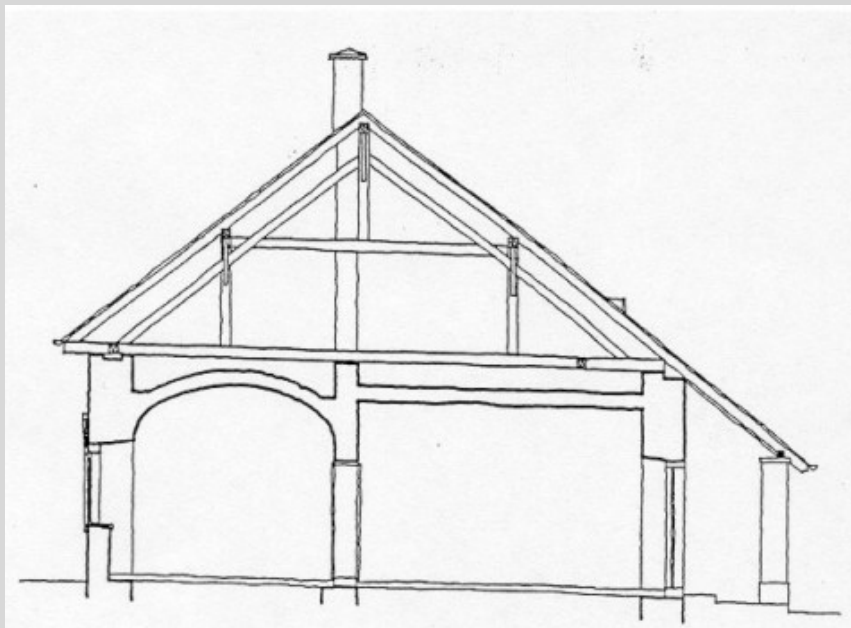
Az épület nagyobb részét kitevő észak-nyugati szárny valamennyi helyiségének födém szerkezete téglából falazott boltozatos födém, a boltozatok magassága egységesen 1,2 méter. Ebből adódóan a helyiségek méretének változásából különböző görbületű boltívek kerültek kivitelezésre, amelyet az építőmester kiválóan oldott meg, a boltívek teljesen szabályosak a kialakuló sarkok egyenesek, a felületek szépek. A boltíveket a tetőtér felől megvizsgálva megállapítható, hogy a boltívek nagyon jó állapotban vannak, a beépített téglák anyaga szilárd, felületük zárt. A falazó habarcs kellő szilárdságú, száraz, nem mállott. A téglák beágyazása jó, kimozdult téglát sehol sem láttam.

Az említett síkmennyezet borított gerendafödém, alulról stukatúrnádra felhordott vakolattal. Felülről agyagtapasztás védi a deszkaborítást.

A külső szemrevételezés során észlelt vakolat elváltozásokból, megállapítható, hogy az épület építésekor vagy nem készült falszigetelés, vagy az eltelt idő alatt már tönkrement. Az alapfal fölötti falszakaszon enyhe sókiválás fehéres színű foltjai láthatók a külső felületen és belül egyaránt. A probléma megoldása a jelenlegi állapotban csak valamilyen utólagos falszigetelési eljárás alkalmazása lehet. Célszerű lett volna ezt a felújítás során elvégezni, így elkerülhető lett volna a bekövetkező vakolatsérülések javítása.

Az épület tetőszerkezete háromszékes faszerkezetű fedélszék. A beépített faanyag jó minőségű sűrűszálú fenyőfa szarufák és szelemenek. Az épület fennállásának hosszú ideje alatt valószínűleg többször előfordult a tetőhéjazati hibák késedelmes javítása, mert faszerkezeten több helyütt láthatók becsorgó csapadékvíz nyomai, gombásodás okozta foltok. A foltok jelenleg szárazak, mert a felújítás során az összes cseréphiha kijavításra került, a hiányzó cserepeket pótolták, a tetővilágító ablakokat megjavították. A faszerkezeti elemek közül a nagyon előregedettek ki lettek cserélve.

Megfigyelhető, hogy az újonnan beépített szerkezeti elemek faanyaga közel sem olyan jó minőségű mint az eredeti. Ez elsősorban a szálsűrűség és csomómentesség esetében figyelhető meg.

A faszerkezeten levő lécezés előregedett, a lécek több helyen erősen behajolnak, sok helyen gombásodás nyomai látszanak. Célszerű lett volna a felújítás során a teljes lécezés kicserélése. A továbbiakban különös gondossággal kell figyelni a tetőhéjalás épségére, az eltörött vagy lecsúszott cserepeket azonnal pótolni kell. Így a faszerkezet állékonysága még hosszabb ideig fenntartható, ehhez azonban a faszerkezet állandó szárazon tartását és jó szellőzését folyamatosan biztosítani kell.

A tető héjafása az épület észak-nyugati oldalán duplahornyú mázatlan cserép, a tető többi részén kettős hódfarkú cserépfedés. Az eredeti hódfarkú cserepek jó minőségben mázatlan kerámiából készültek, felületük a magas életkor ellenére még ma is zárt, felfagyástól mentes. A duplahornyú mázatlan cserép alkalmazására a sok sérült hódfarkú cserép kiváltása miatt volt szükség. A kijavított tetőn a cserépfedés jó állapotú, olyan hibát amely a faszerkezet károsodását idézhetné elő nem tapasztaltam.

Az épület kéményei a tetőtértől kiindulóan tömör klinkertéglával újra lettek falazva, állapotuk újszerű. Nem mondható el ugyanez a műköből készült kéményfedkőre, melynek fedőíve az eltelt 3-4 év alatt súlyosan elkorrodálódott, az időjárás és a hő hatására szétmállik, szélei szétporladnak. Néhány éven belül cseréje indokoltá válik.

Az épület szobáiban párnafára rakott hajópadló burkolat van, a felújítás során csak a szükséges javítások kerültek elvégzésre. A burkolat felülete ép, néhány helyen, elsősorban a nagyobb használatnak kitett helyeken erőteljes kopásnyomok láthatók. Az eredeti hajópadló TETOL FB-vel történt gombamentesítés után felületvédő festékekkel lett kezelve, mely biztosítja a további használhatóságot.

A konyha és fürdőszoba helyiségekben aljzatbetonra ragasztott új mázas kerámia burkolat került lerakásra. A falburkolat mindkét helyiségben nagyméretű csempékből rakott burkolat.

A két előszobában megőrzésre került az eredeti mázatlan kerámia lapburkolat. Az eredeti lapok helyenként erősen kopottak, azonban még hosszú ideig használhatók. Ez a lapburkolat tisztíthatóság szempontjából előnytelenebb, mint a ma használatos mázas lapok, azonban összességében esztétikusabb, rusztikus felületet ad. Mindenképpen jó megoldás volt az eredeti burkolat meghagyása.

Az épület melletti tornác padlóburkolata ugyancsak mázatlan kerámia burkolólap, a tornác szegélye kisméretű téglával van alapozva és felrakva. A bejárati ajtók előtti lépcső ugyancsak kisméretű égetett agyagtéglából került kialakításra. A kerámia felületek kopottak, de nem töredezttek és felfagyás sem tapasztalható. A tornác

oszlopain ugyancsak vízfelszívódás nyomai láthatók. Itt is csak az utólagos vegyszeres falszigetelés lehet a megoldás.

A külső nyílászárók - a két bejárati ajtó kivételével - a felújítás során ki lettek cserélve. A régi kapcsait gerébtokos ablakok helyére hőszigetelő gerébtokos ablakok kerültek beépítésre. Az eredeti kisméretű ablakok nagyon rontották a homlokzat esztétikumát. Az eredeti ablakok méretét, csak nagyon jelentős átépítés, a téglából falazott áthidalók átrakásával lehetett volna növelni, ezért az ablakok fölé, annak látszólagos méretét növelve zsalus ablak látszatát keltő kiegészítések kerültek a vakolat fölé. A két régi keményfa bejárati ajtó sérüléseit kijavították és felületüket szakszerű mázolóssal látták el. A belső nyílászárók az eredeti fa ajtók, ugyancsak szakszerűen mázolva.

A falak belső felületképzése meszelés, a már említett kapilláris felszívódás okozta hibáktól eltekintve ép és tiszta. A felújítás során a Műemlékvédelem szakemberei a déli sarokszoba mennyezetén egy eredeti szekkó nyomait fedezték fel, ezért több hónapos aprólékos munkával a hosszú élettartam alatt felhordott kb. 0,5 cm vastag mészréteget eltávolították, majd a felületet konzerválták. Így láthatóvá vált az ismeretlen eredetű szekkó, mely kb. a mennyezet felület 20%-án látható. A felület többi része vakolat színű, az eredeti fehér szín nem helyreállítható.

Az épület fűtését gázüzemű központi fűtéssel oldották meg. A fűtőtestek lapradiátorok, a vezetékek padlóba fektetett rézcsövek. A padlóba fektetett csövezés esztétikai okok miatt került kialakításra, így megoldható volt a boltozatos mennyezet egységes látványának megőrzése. A hideg- és melegvíz ellátás vezetékei ugyancsak padlóba és falba szerelt rézvezetékek. Rézcsövek nagyon hosszú élettartama biztosítja azt, hogy következő felújítás a lehető leghosszabb idő után legyen szükséges.

Az épület falainak jó hőszigetelését a nagyon vastag falak illetve a hőszigetelő nyílászárók biztosítják. A mennyezet boltozatok jelenleg hőszigetetlenek, hőszigetelésük a későbbiekben a görbült felületek miatt ásványgyapot vagy üveggyapot felhasználásával oldható meg. A bérlő szerint az épület fűtési költségei megfelelnek egy átlagos családi házának.

A felújítás során a nagyobb szerkezeti illetve esztétikai javításokat elvégezték. A falszigetelések kijavítása nem történt meg, ezt rövid időn belül pótolni kell az épület és az elvégzett munkák védelme érdekében.

Az épületben felhasznált anyagok és eljárások hosszú ideig biztosíthatják az épület rendeltetésszerű használatát.

